

FRA POLSKE TIL DANSKE ARBEJDERE

Polakloven handlede ikke om at begrænse indvandringen af arbejdskraft, men efter Første Verdenskrig begyndte bestræbelserne på at erstatte den udenlandske arbejdskraft med dansk.

Allerede i 1909, året efter Polaklovens vedtagelse, foreslog socialdemokraterne at ændre loven, sådan at det var muligt for sæsonarbejderne at opsige deres kontrakt med otte dages varsel. Ligeledes ønskede socialdemokraterne at sikre udenlandske arbejdere samme løn og arbejdstider som danske arbejdere, sprogkyndige tilsynsmænd og egen seng til hver arbejder. Der var med andre ord stadig fokus på arbejderens sæsonarbejdsforhold.

Forslaget blev afvist af regeringen med den begrundelse, at den vedtagne lov skulle have lov til at virke. Samtidig skulle de udenlandske landarbejdere ikke stilles bedre end de danske.

Polakloven af 1908 dog tidsbegrænset, sådan at den ifølge lovens § 19 skulle revideres senest i 1911. Revisionen kom i april 1912 og indeholdt kun mindre rettelser. Nu skulle der bl.a. indberettes navn på arbejderne, og ikke mindst skulle kontrakten oprettes senest 8 dage efter ankomsten.

Konjunkturerne svinger

Den stigende arbejdsløshed i Danmark betød imidlertid, at debatten om udenlandsk arbejdskraft blev taget op. Socialdemokratiet stillede i 1915 i Folketinget spørgsmål om, hvorvidt regeringen havde foretaget noget for at skaffe danske arbejdere arbejde i landbruget i stedet for udenlandske arbejdere.

De uegnede danske arbejdere

Det førte til nedsættelsen af "Udvalg angående tilvejebringelse af dansk arbejdskraft til landbruget". Af udvalgets betænkning fra 1919 fremgår bl.a., at det var problematisk at erstatte de polske arbejdere med danske. Ofte boede danskerne for langt væk fra arbejdsstedet, og det blev vurderet som uhensigtsmæssigt at ansætte byboere eller andre, der ikke kendte til arbejdet i roemarkerne.

Senere blev det påpeget, at de udenlandske arbejderes kost og logi ikke passede de danske arbejdere, og at det var et problem, at der ikke var arbejde mellem lugningen og optagningen af roerne. Der var det vanskeligt, at få danske arbejdere til at arbejde i roemarkerne.

Alligevel pressede bl.a. Landarbejderforbundet på for at erstatte sæsonindvandringen af arbejdskraft med danskere og for at lukke for importen af polske arbejdere.

Dansk arbejdskraft først

Sukkerroedyrkerne var åbne for at antage danske landarbejdere i stedet for udenlandske. I april 1920 indgik sukkerroedyrkerne og Landarbejderforbundet en overenskomst, hvor det bl.a. blev besluttet, at polske roearbejdere skulle rejse hjem straks efter sæsonens afslutning. Desuden skulle der bygges flere egnede landarbejderboliger til danske arbejdere, polakkerne skulle have overenskomstmæssig løn, og arbejdsgiverne skulle antage danske landarbejdere før polske.

I 1930 overtog Socialdemokratiet regeringsmagten med Stauning som statsminister, og herefter blev der ikke længere rekrutteret polsk arbejdskraft. Behovet for arbejdskraft i landbruget blev ved med at være der, men nu blev efterspørgslen i stedet dækket af indenlandsk arbejdskraft – bl.a. de såkaldte "*jyske roekarle*".

Det endelige stop

Ophøret med at importere polske arbejdere til de danske roemarkers skyldtes ikke en mekanisering af sukkerroedyrkingen eller ændrede dyrkningsforhold men en politisk indsats for en udskiftning af arbejdsstyrken fra udenlandske til danske arbejdere. Da rekrutteringen af sæsonarbejdere var blevet til en mere eller mindre central politisk forhandling mellem Danmark og Polen, var det relativt enkelt at stoppe importen af arbejdskraft.

3.500 polakker havde taget fast ophold i Danmark, og sammen med deres børn, der omkring 1930 begyndte at nå den arbejdsduelige alder, kunne de desuden dække en betydelig del af de 12.000-15.000 arbejdere, der var brug for i roesæsonen i 1930'erne.